

РЕЦЕНЗИЯ

**от д-р Клео Стефанова Протохристова, професор в Пловдивския
университет „Паисий Хилендарски“**

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘доцент’

в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално
направление 2.1. Филология, научна специалност Антична и западноевропейска
литература: сравнително литературознание

Със заповед № Р33-2669 от 15. 06. 2018 г. на Ректора на Пловдивския
университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на
конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висше
образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност Антична и западноевропейска литература: сравнително
литературознание, обявен в Държавен вестник, бр. 33 от 14. 04. 2018 г. и в интернет-
страница на Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на
Катедрата по история на литературата и сравнително литературознание към
Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс са подали документи гл. ас. д-р Дияна
Василева Николова-Багалева и гл. ас. д-р Младен Цветанов Влашки от Пловдивския
университет „Паисий Хилендарски“.

Представените от д-р Дияна Василева Николова-Багалева и д-р Младен
Цветанов Влашки комплекти материали на хартиен носител са в съответствие с
Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включват следните
документи:

1. молба по образец до ректора за допускане до участие в конкурса;
2. автобиография по европейски формат;

3. диплома за образователно-квалификационна степен 'магистър' - оригинал с приложение или нотариално заверено копие;
4. диплома за образователна и научна степен 'доктор' - оригинал или нотариално заверено копие;
5. списък на научните трудове;
6. справка за спазване на специфичните изисквания на Филологически факултет, съгласно чл.65.(3) ПРАСПУ;
7. анотации на материалите по чл.65. от ПРАСПУ, включително самооценка на приносите
8. декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
9. преписи от протоколи от КС, ФС, АС във връзка с конкурса;
10. държавен вестник с обявата на конкурса (копие);
11. удостоверение за трудов стаж;
12. документи за учебна работа;
13. документи за научноизследователска работа;
14. документи съобразно специфичните изисквания на Филологически факултет;
15. други документи

Дияна Николова е приложила общо 21 научни труда: 1 монография, издадена като книга, 8 научни публикации по темата на хабилитационния труд, 12 публикации от областта на конкурса, списък с 12 учебника и помагала, на които е съавтор, и 3 рецензии за научни издания. Всички статии са публикувани в научни издания, като 4 от тях са отпечатани в чужбина.

Младен Влашки е представил общо 14 труда: 1 монография, 7 статии по темата на хабилитационния труд, други 4 студии и статии, съответни на обявения конкурс, един учебник и едно учебно помагало. Две от статиите са на немски език и са отпечатани в чужбина.

Д-р д-р Дияна Василева Николова-Багалева работи в Пловдивския университет от 1990 г., когато е спечелила конкурс за асистент по Западноевропейска литература. През 2008 г. защитава докторска дисертация на тема „Идеята за човека в старогръцката лирика“. Води лекции и семинари по Антична и западноевропейска литература, а също и избираеми курсове при студентите от Българска филология, бакалавърска и магистърска степен.

Д-р Младен Цветанов Влашки работи в Пловдивския университет от 1986 г., след спечелен конкурс за асистент по Западноевропейска литература. През периода 1997-2001 г. е народен представител в 38. Народно събрание, а от май до декември

2001 г. е член на Националния съвет за радио и телевизия. През 2015 г. е защитил докторска дисертация на тема „Литературни и театрални проекции на драматургията на „Млада Виена“ в България до 1944 г.“. Води лекционни курсове и семинари по Антична и западноевропейска литература, както и богат спектър от магистърски курсове в различни специалности, в Пловдивския университет и в други висши училища, между които Българска актуална критика, Регулаторни процеси в медийното пространство на Европа и България, Култура и медии, Европейски политики, Семиотика, Съвременна българска култура.

Като преподаватели и двамата преподаватели имат богат опит с водене на лекции и семинари по Антична и западноевропейска литература, магистърски курсове (с предимство на д-р Младен Влашки, който има участие в значителен брой магистърски програми с широк спектър дисциплини), и двамата работят активно със студенти – Дияна Николова има повече ръководства на дипломни тези, Младен Влашки на е натрупал значителен кредит с ръководство на учебни практики. И двамата са изнасяли множество лекции по програма „Еразъм“ в различни страни.

На конкурса и двамата кандидати се представят с научна продукция, свързана основно с хабилитационните им монографии, така че фокусът на рецензията би следвало да бъде върху тях.

Трудът на Дияна Николова е плод на трайния ѝ интерес към пасторала, който на свой ред води началото си от работата ѝ по докторската дисертация, посветена на старогръцката литература. Фокус на изследването са различните модуси, чрез които се осъществява реактуализацията на пасторала в културата на Бел епок, а целта му е да предложи обяснителна хипотеза за парадоксалната съвместност на мощни антитрадиционалистични импулси с вероятно най-представителната жанрова тенденция на традиционалистичната литература. Предвидимо, посоката, в която се търси рационализацията на този пределно любопитен културноисторически феномен, е полагането му в характерното за модернизма деструктивно-трансформационно боравене с традицията. Авторката избира да говори за *транспозиции* на пасторалното и проследява в литературата, живописата, танца, но също и в социалните практики на модерния град. Така анализите на представителни за епохата

артефакти, между които заслужава да се открият относително малко коментирани произведения на автори, интересът към които в България е по-скоро слаб, се съчетават с продуктивни наблюдения върху актуалната за изследвания период културна индустрия и това дава възможност редом с високите естетически транскрипции на пасторалното да бъдат използвани като проясняващ логиката материал характерни локуси на модерния градски свят като кафенета, клубове, кабарета, градски паркове и градини, както и ред други. Фокусът върху избрания исторически отрязък е съчетан с периодично подновявани диахронни нагледи, чиято цел е да осигури необходимия исторически контекст, спрямо който да се прояснят спецификите на проучваните модификации на пасторалното.

Несъмнен принос на труда е издирването и систематизирането на огромен обем от артефакти, както и на внушително количество изследвания върху пасторала. Като важно постижение би могъл да се определи и изборът на методологическа стратегия, която добре съчетава литературоведски, културноисторически и социологически подходи, но използва също и тези на теоретичната урбанистика, тъй като именно подобна интердисциплинарна стратегия отговаря най-адекватно на поставените задачи.

Монографията убедително демонстрира солидната си обезпеченост с богат и убедително подбран материал, теоретическа подготовка и методологически ориентири и така внушава успешно впечатлението за научна състоятелност и концептуална кохерентност. Отвъд тези видими достойнства на хабилитационния труд, които предполагат и положителната му оценка, поне за мен се очертава някаква зона на проблематичност. Не става дума за наличието на твърдения и тези, които са в една или друга степен оспорими, което може да се очаква за всяко научно изследване съдържа. От този ред е смуцаващата синонимната употреба на „модерност“ и „модернизъм“, както и назоваването на remake и retake в контекста на XVI и XVII век.

В режима на легитимния научен дебат бих препоръчала дозиране на генерализациите (каквато е тази за съвпадение на апогея на пасторала с кризисни и преломни моменти в историята, чиято категоричност подлежи на безпроблемно

опровергаване) В привидно стройната организация на изследването все пак изпъкват странното и останало необяснено решение наблюденията върху литературата на Бел епок с оглед употребите на пасторалното в нея да бъдат поставени в последната глава, при това заедно с вече коментирани по-рано негови прояви в изобразителните изкуства. На места се появяват неточности, предпоставени от твърде разтегливото боравене, въпреки всички направени уговорки, с времевата определеност на Бел епок и fin du siècle (например, недокрай уместната референция към картината на Мане „Закуска на тревата“ в контекста на краевековието).

Казаното дотук е в сферата на собствено научните съобразявания. Извън нея обаче остават други особености на обсъждания текст, които се отнасят по-скоро до неговия етос. На първо място между тях бих отбелязала натрупването на огромна фактология, представяна често в режим на изреждане, с многократни повторения на едни и същи факти на различни места, която затруднява пълноценното възприемане на логиката на изложението. Подобно акумулиране на факти, което създава илюзията за неоспорима доказателственост, нерядко е за сметка на точността. Ще дам само един пример, очевидно любимите на авторката, многократно споменавани, обяснявани и коментирани „Гимнопедии“ на Сати, за неяснотите около които ѝ обърнах внимание още на вътрешното осъждане. За стиховете на Контамин дьо Латур, задно с които е публикувана първата от „гимнопедии“-те, не е ясно дали са били написани предварително, или са прибавени като жест към приятеля. Жанровото заглавие, избрано от композитора наистина съдържа конотации за античност, голота и гимнастически упражнения, но дори и с цената на свръхинтерпретация то да бъде отнесено към архаическия спартански празник и ритуалните му голи танци, няма как да се обвърже с пасторалната традиция. Впрочем, в изследването често се прави невярното, макар и благодатно за защитаваната теза, отъждествяване между антично и пасторално. Колкото до „Гимнопедиите“, още преди да ги напише, Сати използва термина, при това с достатъчна двусмисленост, защото при посещение в кабарето „Ша ноар“ през декември 1887 г. , на въпроса какъв е по професия, той се идентифицирал като „гимнопедист“.

Подобен е ефектът от непомерно многобройните и обемни бележки под линия, част от които досадно припомнят кои други бележки се отнасят към същия проблем. Цялата тази демонстративна скрупульозност прикрива недокрай безукорно боравене с източниците. Натрапва се, например, специфичният маниер посочването на даден източник да бъде предхождано от формули като „за това пише и...“, „така твърди и...“ или „виж също“ дори и когато е очевидно, че собственият текст е изведен именно от така омаловажаващо посочените публикации. Особено неприемлив е подобен маниер, например, при коментара върху „Зона“ на Аполинер (с. 367), където в бележка под линия се споменава, че за същите наблюдавани от авторката процеси „говори и Яус“, при положение, че анализът, който Яус прави на това стихотворение в христоматийно известната си статия „Границата между епохите – 1912“, е основополагащ.

Демонстрациите на информираност всъщност обезсилват същинското съдържание на труда - не само защото вниманието на читателя бива непрестанно отклонявано за едно или друго уточнение, но и защото излишеството по неизбежност води и до неточности или най-малкото липса на прецизност. Примери има много, ще посоча само няколко – в бележка 85, с. 46 се говори за обстойната характеристика на *locus amoenus*, направена от Курциус, и за това, че той е заимствал термина от Вергилий, но отпратка към Курциус липсва, затова пък Вергилий е цитиран разточително и на латински, и на български; бел.320, с. 148 набързо съобщава, че коментираният концепт съществува преди Аристотел при Пиндар, Есхил, Херодот, но е разгърнат в трудовете му „Никомахова етика“ и „Политика“, без да се посочи какъвто и да е източник; в бел. 325 на с. 150 се говори за пасторала при прерафаелитите и се дават примери с Джеймс Кук, Уилям Хънт и Форд М. Браун, но липсва какъвто и да е източник, от което би следвало да се разбира, че освен обстойното проучване с Бел епок авторката е направила такова е на прерафаелизма; в бел. 282, с.133 се цитира Бокачо, но неговият текст, посочен на латински, липсва в библиографията. Има и доста други случаи, в които се цитира автор, който не фигурира в ползваната литература. В бел. 329, с. 152 е цитирана публикация в „Льо Куриер Франсе“ от 1885 г., което предполага собствено изчитане

на цялата годишнина или, което е по-вероятно, цитиране по друг източник. Такова е и позоваването на в. „Фигаро“ (с. 190). Същата практика на двусмислено цитиране се наблюдава и при позоваванията към ред теоретици. В библиографията присъстват три текста на Тери Гифорд, но конкретните отпратки са единствено към кратичката публикация на част от „Три измерения на пасторалното“ в „Литературен вестник“. По подобен начин присъства в дисертацията и изследването върху пасторала на Уилям Емпсън.

Като неуместна виждам и настойчивостта на авторката да демонстрира боравене с всевъзможни езици, която провокира неуместни речеви жестове, като например, да се говори за *places of pleasure* в контекста на Париж от Бел епок (с. 188), или създава впечатление за маниерност (при определянето на Фиезоле като „идиличното *contado* на Флоренция“ (с. 210).

Посочените некоректности не могат да компрометират цялостно труда, но оставят все пак неприятното усещане за неавтентичност и подмяна. За щастие монографията има и своите неоспорими достойнства, достатъчни, за да легитимират кандидатурата на авторката за конкурсната академична позиция.

Монографията на Младен Влашки *„Рефлексии на виенската модерност в българската литература от края на XIX и началото на XX век“* представя част от мащабните му културноисторически проучвания върху културния трансфер, осъществен между т.нар. „Виенска модерност“ и българската литература. Тя съдържа две студии, с помощта на които се реконструира участието в този процес на професор Иван Шишманов и Теодор Траянов. Тези студии са плод на усърдно, многогодишно литературно-археологическо дирене из архиви и библиотека, което включва също изчитане на огромен обем периодични издания и на цялостния свод литературноисторически изследвания, съответни на проблема. Приносен момент в тях е включването на неизвестни или смятани за изгубени произведения на двамата автори, които илюстрират процеса на културен трансфер между Виенската и българската литературна модерност. Лична заслуга на Младен Влашки е отриването на ръкописа на „Младия крал“, както и съсредоточаването върху публикации и

документи, които не са били обект на осмисляне от предходни изследователи на същата проблематика.

Концептуално монографията е структурирана в съответствие с моделирането на два различни типа културно посредничество – академичния, персонифициран от проф. Иван Шишманов, и „поетическия“, представен от Теодор Траянов. Частта за Шишманов е съсредоточена основно върху хипотезата за евентуално влияние, оказано от една негова непубликувана повест върху начина, по който Алеко Константинов представя „виенския опит“ на Бай Ганьо. Ценни и приносни са също наблюденията върху дейността на Шишманов, свързана със списанието „Ди цайт“, както и идентифицирането и отразяването на рецензия, написана от професора за книгата на Теодор Херцел „Еврейската държава“.

Частта за Теодор Траянов изпълнява три основни задачи, всяка от които има за цел запълването на ред празноти в досегашните изследвания върху поета. Направени са важни уточнения по отношение на неговата биография, видени като възможност за прецизиране на представите за ранния период от творчеството на Траянов. Оповестени са стихове и критически статии на Траянов, които не са били обект на научен коментар, и са осмислени с оглед формирането на поета в контекста на взаимоотношенията му с духа и идеите на Виенската модерност. Направен е също и опит за вероятностна реконструкция на постановка, осъществена от Теодор Траянов на сцената на Виенската фолксопер на един по-късен етап.

Както наблюденията върху дейността на проф. Шишманов, така и тези, посветени на Траянов, легитимират тезата за същностна обвързаност на модернистичните процеси в българската литература с културата на Виенската модерност и демонстрират как по логиката на тази обвързаност се провокират промени в актуалния за момента хоризонт на очакване на българска литература. Предложена е и типология на взаимоотношенията, като е открито различие между контактите в сферата на драмата и театъра, „санкционирани“ от представители на българския културен елит, от тези в областта на критиката и художественото творчество, които - както при академичните литератори, така и при писателите - се

осъществяват по волята на субективните нагласи и предпочитания, предпоставени от биографичния контекст.

Към особено продуктивните идеи трябва да се отнесе реконструирането на поведенческата парадигма у младия Траянов по автентични материали, което дава възможност на Влашки да оголи като несъстоятелни ред стабилизирани представи за личността на поета. Струва ми се обаче, че тук е пропусната една възможност за допълнително прецизиране на защитаваната теза, защото цитираната или включената в приложенията кореспонденция на Траянов е свидетелство както за успеха му да присвои и оползотвори актуални културни модели, предоставени му от пребиваването във Виена, така и за невъзможността му да преодолее автосаботажа, предпоставен от очевидно неизкореними (и, уви, компрометиращи) манталитетни нагласи

Ако на фона на тези цялостно благоприятни впечатления от монографията, остава все пак някакво усещане за недостатъчност, то е поради съзнателно направения избор изследването на един толкова сложен процес като българската рецепция на Виенската модерност да се сведе до проучването на два случая. Виждам този избор като погрешен, при положение, че книгата трябва да изиграе ролята на хабилитационен труд. Същевременно разбирам какво го е предпоставило. Дългогодишните проучвания на Младен Влашки върху Виенската модерност и българския ѝ прием в целостта си имат характера и мащаба на фундаментално изследване. Този контекст, който може да бъде прояснен единствено при пълното запознаване с постигнатото от автора, документирано от редица негови публикации и научни доклади, които не са представени на конкурса, легитимно определя собствената му преценка за стойността на неговата книга. За съжаление обаче конкретните текстове, включени в книгата, не свидетелстват достатъчно убедително за действителните измерения на този толкова важен контекст.

Редом с демонстрациите на несъмнена литературноисторическа компетентност в текста на монографията присъстват и проблематични моменти, каквито са, например, квалификацията на Оскар Уайлд като „безспорен модернист“ или твърдението „Че в огледалото на Виенската модерност ясно се очертава

адекватният европейски модернизъм на Алеко-Константиновия „Бай Ганьо“, е безспорно.“

Останалите публикации на двамата кандидати представят техни участия в национални и международни научни форуми и свидетелстват за активната им роля в академичния обмен, както и за надеждната публичност на изследователските им постижения. За това говорят приложените към документацията по конкурса от д-р Дияна Николова цитирания. Специално трябва да бъдат изтъкнати значителните по брой престижни награди, с които са били отличени публикации и други професионални активности на д-р Младен Влашки, непредставени по конкурса, между които Националната награда „Христо Г. Данов“ за критика и „Дъбът на Пенчо“ за книгата „Романология ли?“

Документацията по конкурса показва, че кандидатурите на гл. ас. д-р Дияна Василева Николова-Багалева и гл. ас. д-р Младен Цветанов Влашки отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“ и са в съответствие с количествените показатели на критериите за заемане на академичната длъжност „доцент“ във Филологическия факултет.

Кандидатите са представили достатъчен брой научни трудове, в които има оригинални научни приноси, като определящата част от тях са публикувани в национални и международни академични издания. Натрупаният актив от учебната и научно-изследователската им дейност, съответства на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Като преподавател във Филологическия факултет на Пловдивския университет съм имала възможността за дългогодишни непосредствени наблюдения върху академичното присъствие на гл. ас. д-р Дияна Николова и на г. ас. д-р Младен Влашки, и като студенти, и по-късно като колеги. Съзнавайки риска от неизбежния

субективизъм, който обаче получава оправданието си от самия характер на препоръчителната рубрика „лични впечатления“, ще заявя с цялата си научна съвест, че кандидатът с по-голям потенциал е Младен Влашки. Многогранните му изяви като преподавател, изследовател, литературен критик, инициатор и редактор на издания, автор на предавания и общественик, в които той влага таланта, въображението и усърдието си, са стъписващи като мащаб и в съпоставка с тях постиженията на Дияна Николова изглеждат значително по-скромни. За съжаление обаче той като че ли е недооценил изискванията на конкурса, който при участие на повече от един кандидат има действително състезателен характер. Конкретният актив, с който е решил да се представи, носи белезите на оскъдност. Макар и несъответна на цялостния му професионален профил, неубедителната му кандидатура не ми позволява да му дам предпочитанието си при този труден избор.

Поради казаното по-горе, след запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет назначаване на гл. ас. д-р Дияна Василева Николова-Багалева на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание

26 септември 2018 г.

Рецензент: проф. дфн Клео Протохристова